

Social- och hälsovårdsministeriet

Kirjaamo.stm@gov.fi

Ärende: Utlåtande om bedömningspromemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagen om tillsynen över social- och hälsovården, VN/27681/2025

Statens ämbetsverk på Åland har den 6 mars 2026 erhållit social- och hälsovårdsministeriets begäran om utlåtande om bedömningspromemorian om utvecklingsbehoven i fråga om lagen om tillsynen över social- och hälsovården. Statens ämbetsverk på Åland uttalar sig endast om de delar av promemorian som gäller tillämpningen av tillsynslagen i landskapet Åland.

I promemorian konstateras att landskapet Åland med vissa undantag har lagstiftningsbehörighet i fråga om hälso- och sjukvård, 18 § 12 punkten i självstyrelselagen (1144/1991) och socialvård enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen med vissa undantag. Av de undantag som räknas upp i promemorian är det endast administrativa ingrepp i den personliga friheten, 27 § 24 punkten, som är aktuellt i det här sammanhanget.

I promemorian anges helt riktigt att före regionförvaltningsreformen överfördes vissa tillsynsärenden till Statens ämbetsverk på Åland från landskapsmyndigheten Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, ÅMHM. Det var fråga om ärenden som gällde administrativa ingrepp i den personliga friheten i barnskyddsärenden och ärenden enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Ämbetsverket har vid flera tillfällen under 2023 och 2024 hos social- och hälsovårdsministeriet lyft dessa ärenden av flera skäl:

- Den tidigare lagstiftningen var bristfällig i fråga om ämbetsverkets behörighet att handlägga ärendena.
- Barnskyddsärenden hör i övrigt till landskapets behörighet. Landskapets tillsynsmyndighet är ÅMHM. Enligt ämbetsverket har den del av ärendet som rör rikets behörighet i regel ett nära samband med den övriga vården och som hör till landskapets tillsynsbehörighet. Ämbetsverket anser att det inte är ändamålsenligt att dela upp tillsynen mellan två olika myndigheter. Den myndighet som ska säkerställa individens rättigheter bör beakta vården och ärendet i sin helhet. En uppdelning av tillsynen är inte till individernas fördel. I synnerhet blir det oklart för den som vill klaga på vården till vilken myndighet som parten ska vända sig.
- Antalet tillsynsärenden är till antalet mycket få på Åland. Det är å ena sidan inte ekonomiskt försvarbart att Statens ämbetsverk på Åland ska ha en sakkunnig anställd för att utöva tillsyn i några få ärenden per år. Å andra sidan förutsätter rättsskyddet för en klagande individ att dess ärende handläggs av en sakkunnig inom socialvård.

- Ämbetsverket anser att tillsynsmyndigheten bör finnas på Åland så att den som vill klaga utan besvär kan uppsöka tillsynsmyndigheten för att muntligen framföra sina klagomål. Mot denna bakgrund är det enligt ämbetsverket till fördel för individerna att tillsynsuppgiften överförs till ÅMHM. Denna åsikt har fått stöd av ÅMHM i diskussioner som förts mellan myndigheterna på Åland om dessa ärenden. En överföring av förvaltningsbehörigheten från ämbetsverket till ÅMHM kan ske genom en så kallad överenskommelseförordning som utfärdas av republikens president med stöd av 32 § i självstyrelselagen och med Ålands landskapsregerings samtycke.

Statens ämbetsverk på Åland ställer sig tveksam till den i promemorian framförda åsikten att de bestämmelser som infördes i barnskyddslagen och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda inte skulle vara tillräckliga för att ge Statens ämbetsverk på Åland befogenheter att utöva de tillsynsuppgifter som var avsedda att regleras för ämbetsverket. Lagen om tillsyn över social- och hälsovården (741/2023) är en lag som reglerar tillsynen inom ett rättsområde som uttryckligen hör till självstyrelsens behörighet. Ämbetsverket menar att de preciserade bestämmelserna i barnskyddslagen och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda borde gå före den allmänna lagen för Tillstånds- och tillsynsverket som inte har någon behörighet på Åland i fråga om socialvård.

Landshövding

Marine Holm-Johansson

Distribution: Ålands landskapsregering